På Socialdemokratiets kongres talte tirsdag Socialdemokratiets næstformand, forbundsformand Hans Rasmussen, som sagde:

- Arbejdsmarkedets problemer har i dag en ganske anden karakter, end vi kendte det førhen, hvorfor det er helt naturligt, at arbejdsmarkedet som sådan har fået en central placering på Socialdemokratiets kongres.
- Arbejdsmarkedets forhold i vort moderne samfund har en så omfattende betydning, at ethvert politisk parti er nødt til at interessere sig for dem. Por Socialdemokratiet gælder imidlertid det særlige, at vi fremfor alle andre politiske partier er et lønmodtagernes parti for såvel funktionærer og tjenestemænd som for arbejdere. Det er da også kendetegnet ved den nøje samhørighed, der eksisterer mellem Socialdemokratiet og dansk fagbevægelse.
- Det er derfor ikke så underligt, at navnlig lønmodtagernes øjne rettes mod denne kongres, og at man nøje følger drøftelserne og de beslutninger, der måtte træffes, herunder ikke mindst de nye målsætninger for, hvad vi kan regne med at opnå af økonomiske og sociale fremskridt, som vi ved i høj grad hviler på den produktionsmæssige udvikling.
- For den yngre generation kan det måske nok virke lidt trivielt, når vi stadig fremhæver, at et af de største goder, der er gennemført, er den fulde beskæftigelse. På den anden side bør den fulde beskæftigelse fremhæves som et af vor tids største resultater på arbejdsmarkedet, navnlig når vi realistisk vil vurdere, at det er på denne baggrund, vi kan opstille nye og store mål.
- Inden for den danske arbejderbevægelse har vi aldrig været bange for at gå i gang med løfterige målsætninger, ej heller for at fremmane dristige perspektiver. Men under de skiftende tider har sådanne mange gange mere været udtryk for ønsketænkning, end de har haft forbindelse med realistiske og gennemførlige muligheder.
- Forudsætningen for fremskridt af økonomisk og social karakter er i væsentlig grad forbundet med den udvikling, der finder sted inden for produktionslivet, og den har i de seneste år antaget et omfang, som vi tidligere ikke havde tænkt os muligt.
- I langt den største del af arbejderbevægelsens historie har vore bestræbelser først og fremmest været koncentreret om at mildne fattigdom, men for de mange i datidens samfund, der var ramt af den.
- Det var en politik, der var både god, nyttig og prisværdig for den tid, vi den gang

gennemlevede, men man må unægtelig sige, at den ikke var særlig perspektivrig.

- Nu er det lykkedes at trænge fattigdommens usle forhold i baggrunden og skabe et samfund i fuld beskæftigelse og i rig udvikling.
- Selvom et godt politisk, socialt og økonomisk arbejde ligger bag os, må vi nu iagttage, at vil Socialdemokratiet fortsat være en drivende politisk kraft i dette land, må vi også acceptere, at den ny tid stiller helt andre krav til os. Forholdene er totalt ændret fra førhen, og den nuværende generation har virkelig mulighed for at tilrettelægge en langsigtet og indholdsrig politik.
- Socialdemokratiets målsætning står stadig klar for os alle, og selvom vi enkelte gange på grund af manglende politisk styrke har måttet ændre kursen, ved enhver, der er tilstede på denne kongres, at det, vi ønsker, er at skabe et samfund, hvor befolkningen lever under trygge, økonomiske og sociale kår.
- Jeg har gerne villet gøre disse indledende betragtninger for blandt andet at understrege den intime sammenhæng, der er mellem den almindelige politiske og økonomiske udvikling inden for et moderne samfund og mulighederne for at føre en fornuftig arbejdsmarkedspolitik.
- Selvom vi som sagt har fuld beskæftigelse, som navnlig den lidt ældre generation har kunnet glæde sig over, er det dog værd at understrege, at fuld beskæftigelse ikke er en tilstand, som vi umiddelbart under alle forhold er i stand til at kunne fastholde. Den kan sættes over styr, og vi kan selv gennem vore politiske og økonomiske dispositioner bidrage hertil. Derfor er det så vigtigt, at vi søger opretholdt forudsætningerne for at føre den rigtige arbejdsmarkedspolitik, som igen skal bane vejen for de endnu bedre forhold i samfundet.
- Da vi på partikongressen i 1961 vedtog et nyt principprogram, fik arbejdsmarkedets problemer herunder et særligt afsnit, og specielt formuleredes klart vore ønsker om at komme videre henimod det industrielle demokrati.
- Principprogrammets indhold i dette afsnit lød: "Ansvaret for ledelsen må ligge klart, og der må sikres medarbejderne større indflydelse og virkeligt medansvar. I det moderne samfund kan demokratiet ikke holdes ude fra arbejdspladserne. Det industrielle demokrati må sikres såvel i de enkelte virksomheder som inden for den enkelte branche som helhed."
- Udviklingen har efterhånden båret os så langt frem, at denne målsætning nu står over for at skulle udformes i det praktiske liv såvel inden for arbejds- som inden for

samfundslivet. Og det ligger ingenlunde sådan, at vi skal begynde fra grunden. Lønmodtagerne og fagbevægelsen har gennem deres rige virksomhed skaffet sig stor indflydelse i virksomhederne og på arbejdsmarkedet som helhed.

- Vi har skridt for skridt taget den ene skanse efter den anden, og selvom disse fremskridt i forhold til målsætningen kan synes små, bør de dog absolut ikke overses.
- Hele udviklingen op til vor tid, hvor vi nu kan notere fuld beskæftigelse, har ikke altid været nogen dans på roser. Mange husker endnu tiden fra førhen, hvor arbejdsgiverne på grund af den lange kø af ar- bejdssøgende uden for portene ofte anlagde udprægede herskermanerer, og hvor vore forhandlingsmuligheder derfor var små.
- Den fulde beskæftigelse har så afgjort skabt en større ligelighed mellem lønmodtagere og arbejdsgivere og har også medført en større menneskelig ligelighed, således at ånden og tonen bag de lukkede fabriksporte i dag ikke er den samme, som den var i 30'erne med de trøstesløse arbejdsløshedsår.
- Dette er meget værdifuldt, og den tryghed, som den fulde beskæftigelse således har medført også på dette plan mellem arbejder og arbejdsgiver, kan absolut ikke overvurderes. Den har givet de ansatte en helt anden status, og hvor de førhen alene var betragtet som arbejdskulier

i virksomhederne, er det nu levende og indflydelsesrige mennesker, som man må regne med.

- Hertil kommer så de mange konkrete fremskridt, der er nået i årenes løb gennem de mange aftaler og overenskomster, som er sluttet mellem arbejdsgiverne og fagbevægelsens forskellige organisationer. Jeg skal ikke ved denne lejlighed gå i detailler. Men det er dog værd at minde

om det kollektive overenskomstsystem, tillidsmandsinstitutionen, de værkstedstekniske samråd, de moderne samarbejdsudvalg og alt, hvad der dermed bringer os frem imod det industrielle demokrati.

- Når vi har taget emnet "det industrielle demokrati" op til en særskilt behandling, som vi gerne vil afslutte gennem vedtagelse af en kongresbeslutning, kunne det vel være rimeligt at spørge, hvad vi i arbejderbevægelsen egentlig forstår ved det industrielle demokrati.
- Der har i tidernes løb gjort sig megen usikkerhed gældende om definitionerne, og det er ikke ukendt, at man navnlig fra arbejdsgiverside har søgt at sprede nogen

forvirring om begrebet. Man vil under ingen omstændigheder frivilligt lukke demokratiet ind bag fabriksportene.

- Lønmodtagerne inden for vore moderne, veludviklede arbejderorganisationer har imidlertid sat kravet om industrielt demokrati på dagsordenen. En stræben henimod det industrielle demokrati er ikke et mål i sig selv, men et middel til ligelighed i den tekniske, økonomiske og merkantile produktions tilrettelæggelse.
- Skal vi i et moderne samfund gennemføre en industriel revolution tilsigtende billigere varepriser, er det nødvendigt at trække de ansatte arbejdere og funktionærer positivt ind i processen.
- Selvom en stor del af det privatkapitalistiske islæt skal trænges i baggrunden for, at erhvervene ud fra et samfundssyn kan fungere tilfredsstillende, kan vi som arbejderbevægelse se stort herpå. Det drejer sig simpelthen om, at alt arbejds- og erhvervsliv arbejder i samfundets og fællesskabets tjeneste.
- Lønmodtagernes interesser på arbejdspladserne og inden for næringslivet går i retning af at ville medvirke til en samfundsmæssig udvikling på grundlag af politisk, socialt og økonomisk demokrati. De ansatte i en virksomhed har ingen interesse i at medvirke til stigende rationalisering, hvis resultatet skulle blive, at de derved gøres overflødige i arbejdsprocessen. Lønmodtagernes indstilling til fremtidens arbejdsmarked må derfor begrundes i tryghed såvel i social som i økonomisk henseende.
- I den almindelige diskussion er der vel ikke så megen tvivl om, hvad vi mener med industrielt demokrati. Jeg tror, at svenskeren Eric Rhenman har ret, når han i sin vægtige bog "Företagsdemokrati och foretagsorganisation" slår fast, at det måske slet ikke er så dårligt, at man ikke i debatten omkring industrielt demokrati har søgt at begrænse begrebet altfor snævert. På mange områder inden for de seneste års forskning har det vist sig, at for snævre afgrænsninger har været til megen besvær, og det har, siger Rhenman, inden for bedriftsøkonomien vist sig vanskeligt at adskille virksomhedernes organisatoriske, økonomiske og tekniske problemer.
- Hensigten med at sætte "industrielt demokrati" op som emne på Social-demokratiets kongres er vel, at vi nu søger at finde frem til en holdbar dansk definition. Vi har i Danmark i mere end hundrede år haft politisk demokrati, men i dansk arbejderbevægelse er det vor opfattelse, at demokratiet først er fuldkomment,

når det også omfatter de økonomisk vigtige områder i samfundslivet. Med andre ord betyder det, at folket
i bredeste forstand også har den afgørende indflydelse på samfundets økonomiske liv.

- Det bør understreges, at samfundet i dag ikke bare er staten, kommunerne og sognene. Samfundet er i dag også i stigende omfang hele erhvervslivet, og vi har da også set ikke så få eksempler på, at vigtige dispositioner truffet inden for det private erhvervsliv direkte har modvirket beslutninger, der er truffet i forskellige kompetente, politiske forsamlinger.
- I dansk arbejderbevægelse kan vi ikke fortsat stiltiende se på denne manglende balance. Derfor ønsker vi gennemført såvel økonomisk som industrielt demokrati. Med økonomisk demokrati mener vi simpelthen en omplacering af ejendomsretten i samfundet eller i hvert fald, at langt flere af samfundets medlemmer end de forholdsvis få nuværende kapitalbesiddere skal få andel i ejendomsretten.
- Det økonomiske demokrati er derfor et udpræget politisk anliggende. Det er et fundamentalt ejendomsretligt spørgsmål, - ja, kort sagt er det et spørgsmål om magten i samfundet. En overgang til et virkeligt økonomisk demokrati vil i et samfund som det danske forudsætte et lovgivningsinitiativ, hvorfor det er nødvendigt, at der består et flertal i den lovgivende forsamling for en sådan politik.
- Det økonomiske demokrati må således siges at ligge lidt uden for arbejdsmarkedets egentlige område, selvom arbejdsmarkedets lønmodtagere naturligvis har den allerstørste interesse i dette problem. Det er
blandt andet et indlysende eksempel på, at fagbevægelsen ikke kan nøjes med at interessere sig for de rent faglige problemer, men også i høj grad har politiske interesser at varetage. Derfor er fagbevægelsen så vitalt interesseret i det intime samarbejde med Socialdemokratiet. Socialdemokratiet og fagbevægelsen i de nordiske lande står simpelthen som banebrydende faktorer i hele den moderne erhvervs- og samfundsudvikling.
- Det industrielle demokrati kan vi utvivlsomt komme meget nærmere gennem direkte forhandlinger mellem de to parter på arbejdsmarkedet, selvom det afgjort vil være en fordel, at målsætningen "det industrielle demokrati" understreges ved en kongresbeslutning i Socialdemokratiet
og med en sådan beslutning hjælpes på vej gennem, et stærkt politisk initiativ.

- Med industrielt demokrati mener vi en videre udbygning af den udvikling, som i mange år har været i gang. Så vidt vi historisk kan finde tilbage, var det Landsorganisationens første formand, maler Jens Jensen, der i en tale for 65 år siden anvendte begrebet. Han kommenterede den første overenskomst i Danmark, som indeholdt en tillidsmandsinstitution, nemlig overenskomsten mellem Jernindustrien og Smedeforbundet fra år 19oo, med disse ord: "at der her var taget et skridt imod indførelsen af den industrielle parlamentarisme".
- Det er virksomhedsparlamentarisme, vi forstår ved industrielt demokrati. Det er demokratisk ledede virksomheder, der giver sine medarbejdere både medindflydelse og medansvar for de dispositioner, der bør træffes. Det er demokratiet, der føres ind i vore forskellige virksomheder til afløsning af den autoritære ledelsesform, der stadig er alt for fremherskende i vore mange virksomheder.
- Navnlig Socialdemokratiet ønsker, at det politiske demokratiske Danmark tager konsekvensen af sin stilling til demokratiet som leveform op ved
at erkende, at samfundet ikke i det lange løb kan hylde demokratiet som sit ledende princip uden også at søge dette princip indført i produktionslivet.
- Det er blot den ene side af sagen, men der er også en anden og konstruktiv side. I arbejderbevægelsen føler vi os overbevist om, at en demokratisering af arbejdslivet vil blive til fælles gavn for
produktionen, for dens effektivitet og udvikling og dermed også for de bestræbelser, som vi udfolder for at sikre en stigende levestandard.
- Enhver af os har hørt det liberalistiske slagord, at enhver er sin egen lykkes smed. Det har måske nok passet en gang, selvom ikke meget
i historiens gang tyder derpå. Men hvis man med dette mundheld har ment at alle virkelig har lige muligheder for at udnytte evner og energi, passer det i hvert fald ikke i vor tidsperiode.
- Der lever vel nok i de fleste mennesker en trang til at være sig selv og kunne disponere over sig selv, men den tekniske og industrielle udvikling har medført, at dette for langt de fleste blot bliver drømmerier. Industrien har forlængst afløst håndværket som den store arbejdsskaber, og i storindustrien er der da heller ikke længere plads for småfolk.
- Vi kender fra Arbejdsgiverforeningen de mange anonyme kapitalister, der hersker over de ansatte direktører og således sætter begrænsninger for tekniske,

økonomiske og produktionsmæssige dispositioner, grænser, der også peger direkte mod virksomhedernes medarbejdere.

- Man kunne vel derfor have lov til at forestille sig, at de liberalister, der taler så smukt om, at enhver er sin egen lykkes smed, også ville være de bedste forkæmpere for det industrielle demokrati, der vel når alt kommer til alt, er den eneste vej ud af mørket for vore dages industriarbejdere. Det er den eneste vej til medindflydelse på eget arbejde og egne muligheder.

- Vi tror, at medindflydelse og medansvar fra virksomhedernes ansatte vil fremkalde meget nyt initiativ og megen ny virkelyst. Gamle forestillinger om, at initiativ og fantasi kun findes hos folk, der har ledende funktioner, holder absolut ikke stik. Der er ingen tvivl om, at manden bag maskinen er i stand til at komme med mange gode impulser om arbejdets tilrettelæggelse og udførelse. Den, der har skoen på, ved som bekendt også bedst, hvor den trykker.

- Inden for et samfund med en så stærk udvikling som den, vi her i Danmark gennemgår, har vi simpelthen ikke råd til at se bort fra initiativ og virkelyst. Hundredetusinder af lønmodtagere ville udfolde både initiativ og merpræstation, hvis de ser, at det også bliver til gavn for dem selv og helheden. Som arbejdere mener vi så afgjort, at samfundet har brug for al den udfoldelse, det er i stand til at kunne organisere og mobilisere.

- Det er sikkert rigtigt, som afdøde præsident Roosevelt en gang udlagde problemet - måske nok i en anden forbindelse, - at verden ikke kan leve halvvejs som fri og halvvejs som slaver. Friheden er udelelig, og vi kan ikke være slaver på arbejdspladserne.

- Menigmands-initiativet, som vi gennem andre ledelsesformer og bedre tilrettelæggelse af arbejdet kan lokke frem, er ikke blot noget, vi tror på i arbejderbevægelsen. Det er også noget, vi mener kan blive til virkelighed.

- I en norsk bog om industrielt demokrati citeres præsidenten for Norges Industriforbund, direktør S. Walther Restoft, for denne udtalelses "Der er en voksende forståelse for det faktum, at virksomheder, som udvikler et reelt medarbejderskab, frigør kræfter og ressourcer hos sine ansatte, som gør virksomhederne stærkere og mere livsduelige end autoritært ledede firmaer".

- Det kan efter vor opfattelse ikke siges bedre og næppe heller mere sandt, end det her er udtrykt. Men et virkeligt gennemført industrielt demokrati vil sikkert kræve, at vi

gør op med mange af livets gamle fordomme, og at vi lærer at anskue erhvervslivet og dets problemer med
vor tids øjne.

- Bortset fra, at virksomhederne har en tendens til at blive større og større og derfor stadig mere kapitalkrævende, er der vel ikke sket så voldsomt store forandringer inden for virksomhedernes indre struktur. Virksomhederne er i almindelighed opbygget efter den gamle skabelon; Selskabsbestyrelser, direktioner, funktionærer og arbejdergrupper på forskelligt niveau.
- Det anses for en selskabsbestyrelses ukrænkelige ret at ansætte administrerende direktører eller andre ledende personer helt uden at tage hensyn til, hvordan de pågældende i øvrigt vil falde ind i medarbejderstaben i den virksomhed, de skal lede.
- Det kan forekomme temmelig irrationelt og vel også ulogisk, at man
i aktieselskaber kan gå frem efter sådanne kriterier. Inden for det politiske demokrati, der jo ingenlunde administrerer mindre midler eller værdier eller varetager mindre interesser, end man gør på selv de største virksomheder, skal man dog have tillid hos dem, man skal lede.
- Inden for det politiske liv, hvor store virksomheder styres og ledes, er det jo ikke en snæver kreds, der ud fra kapitalinteresser træffer vigtige dispositioner om ansatte på vigtige poster.
- Man hør således ikke på den ene side, når det drejer sig om den politiske del af samfundet, bruge een fremgangsmåde, som man finder helt u- antagelig, nar det drejer sig om det private erhvervsliv.
- Erfaringen har vist os, at man ofte i vore virksomheder har ansat folk som ledere, som ingenlunde stod i noget godt forhold til deres undergivne, og som har skabt vanskeligheder og faktisk har spoleret enhver mulighed for samarbejde i en virksomhed.
- Vi har da også erfaringer for, at sådanne ledere har måttet fjernes fra deres poster, men den slags kostbare fejltagelser burde vi helt undgå. Det er derfor, man også på dette område må anskue problemerne på en helt utraditionel måde.
- Under overenskomstforhandlingerne inden for jern- og metalindustrien måtte vi afvise et arbejdsgiverkrav om, at arbejdsgiveren skulle godkende nyvalgte tillidsmænd. Vi gjorde det, fordi vi ikke har nogen som helst indflydelse på de direktørudnævnelser, der finder sted. Vi fandt således, at skulle den ene part opnå en

fordel, måtte vi arbejde os hen imod ligelighed, men dette modsatte jernindustriens arbejdsgivere sig.

- Når jeg i forbindelse med virksomhedernes indre struktur har peget på mange ting, der bør rettes, er det klart, at det samme også må være tilfældet, når det gælder arbejderne og deres organisationer.
- Jeg er ikke sikker på, at vi kan mestre det industrielle demokrati gennem den struktur, som dansk fagbevægelse i øjeblikket har. Det har vist sig, at når vi skulle besætte posterne inden for samarbejdsudvalgene, kunne det ofte skabe vanskeligheder, hvem der fra de forskellige arbejdergrupper skulle repræsentere her.
- Det er derfor tænkeligt, at vi i højere grad må indrette os efter en organisationsform på arbejdspladserne, der med et fremmed ord kaldes "multicraft", og som simpelthen betyder, at alle, der er beskæftiget inden for et bestemt erhvervsområde og på en bestemt arbejdsplads, må stå tilsluttet samme organisation.
- Når vi retter kritiske betragtninger over for ledelserne, må vi

også være indstillet på at foretage de strukturelle ændringer, der fremkalder den størst mulige bevægelighed dels inden for den enkelte virksomhed og dels på hele arbejdsmarkedet.

- Vi ma sikkert se bort fra den laugsmæssige opdeling, som også forplanter sig til arbejdets udførelse. I fremtidens arbejdsmarked kan vi ikke have båseindretninger, således at man kun kan bruge bestemte arbejdere til udførelse af bestemte processer.
- Den ny teknik, som vi i høj grad kommer til at indstille os på, vil simpelthen betyde, at vi må anvende arbejdere og funktionærer i vore virksomheder ved alt forefaldende arbejde måske sådan, at begrebet '•arbejder" mere trænges i baggrunden, og at det bliver funktionærer, der i den automatiserede fremtid vil blive kendetegnet for de lønmodtagere, der vil gå ind i arbejdsprocesserne.
- Nu er organisationsdannelse jo ikke noget mål i sig selv. En organisation er blot midlet til at skaffe tålelige tilstande for de mennesker, hvis interesser vi har sat os for at varetage. Det er derfor tænkeligt, at dette middel må ændres i karakter og form, for i det øjeblik, vi stiller krav om ændringer i virksomhedernes indre forhold for navnlig at bringe det rationelle i forgrunden, bliver vi også nødt til for vor egen del at kaste det irrationelle i vore organisationsformer overbord og i overensstemmelse med den ny tids krav finde den organisationsform, der er mest rationel til frembringelse af den

størst mulige produktion.

- I den udvikling, vi forventer kommer i gang, vil store dele af produktionsarbejdet vel også i egentlig forstand falde bort. Dermed forsvinder sikkert det egentlige begreb "arbejder", som vi hidtil har forstået det: håndens arbejder. Funktionerne bliver ændret, og den enkeltes tilknytningsforhold til den virksomhed, hvori han er beskæftiget, vil også forandres.
- Det er vel derfor naturligt, at lønmodtagerne under udvikling af det industrielle demokrati vil forvente, at der sker en yderligere slettelse af de skel, som trods alle fremskridt endnu findes i befolkningen. På dette område er vi dog, når alt kommer til alt, stærkt på vej.
- Takket være Socialdemokratiet er vi kommet langt med den sociale lovgivning. Pensionsordningen ATP og fagbevægelsens indsats for
trygheden i beskæftigelsen på arbejdsmarkedet er vigtige milepæle i denne ændringsproces.
- Nu er trygheden på arbejdsmarkedet imidlertid et vidt begreb. Der er endnu adskillige, som kan afskediges med dags varsel, medens andre har deres beskæftigelse baseret på flere måneders opsigelsesfrist. Piertallet på arbejdsmarkedet har ikke den tryghed, som må kræves i vor moderne tid.
- Hvad sker der, når en arbejder bliver syg, kommer til skade eller måske på grund af konjunktursvingninger eller sæsonterminer bliver arbejdsløs? Under sådanne forhold kan disse vel kun opnå en fjerdedel - højst en trediedel af den normale løn, medens mange i funktionærkredse kan tillade sig at være sygemeldt i lange perioder og oppebære fuld løn. Vi finder dette sidste rigtigt, men sådanne goder bør hele befolkningen have andel i.
- Det er sådanne skævheder, der sætter skel i befolkningen, og disse skævheder må fjernes, Selvom løsningen måske ligger lidt ude i fremtiden, er der dog realitet i den målsætning, som Socialdemokratiet og fagbevægelsen vedrørende disse problemer nu trækker op.
- Vi må på dette område kræve forståelse. Ligesom vi vil anlægge forståelse for industriudviklingen og søge de tekniske problemer løst, således må den sociale side af sagen heller ikke forsømmes. Derfor
må vi fjerne de skævheder og skæmmende rester af ulighed, der endnu er tilbage.
- Det betyder næppe, at der skabes fuldkommen økonomisk lighed i fremtidens

samfund. Jeg tror aldrig, vi når hen til den tilstand, at alle vil tjene lige meget. Jeg har heller ikke opfattelsen af, at der - selv i
de såkaldte socialistiske lande - findes nogen form for materiel ligelighed i befolkningen. Tværtimod er den måske endog mindre der, end den forekommer i Danmark.

- Når det drejer sig om lønnens størrelse, kan vi heller ikke komme bort fra, at kvalifikationer, duelighed, anciennitet må spille ind i billedet, selvom solidariteten vedrørende lønningerne ligger fagbevægelsen meget på sinde, så vi mere interesserer os for dem, der har størst behov for forbedringer.
- Efterhånden son den ny tid kræver stigende kapitaldannelser for at sikre den tekniske udviklings behov, vil ejerforholdet utvivlsomt udvikle sig i mere upersonlig retning, end det sker i øjeblikket. Det er sikkert vanskeligt for de konstruktive personer i en virksomhed, hvad enten det er direktører, ingeniører, funktionærer eller arbejdere, at se, hvorfor en helt igennem passiv kapitalist skulle have større ind-flydelse i en virksomheds ledelse end de mange ansatte, der arbejder i virksomhedens pulserende liv; - medarbejdere, der effektivt leagger deres arbejdskraft i virksomhedens tjeneste og dygtigt er med til at frembringe den produktion, der gør det muligt - ikke blot at kunne bevare og vedligeholde virksomhedens værdier, men også dagligt at forøge dem.
- Derfor forventer de ansatte for fremtiden, at de får medindflydelse, men også, at de efterhånden går ind i et medejerskab i virksomhederne. Arbejdsmarkedets tekniske samrådsmøder og de efterhånden veludviklede samarbejdsudvalg skulle være gode forløbere for den tilsigtede medindflydelse. Disse midler har givet mange medarbejdere en stigende forståelse for produktionens trivsel og erhvervslivets problemer.
- Industrielt demokrati vil således kunne medvirke til en forbedring af vor produktionsevne og produktivitet. Herigennem kan der ydes væsentlige bidrag til at skabe større konkurrenceevne på vore virksomheder og dermed en større lønsomhed. Vi mener naturligvis ikke, at denne større lønsomhed alene skal komme kapitalejerne tilgode; den skal tværtimod skabe basis for højere reallønninger og højere levestandard.
- Gennem medarbejdernes aktive medejerskab i alle virksomhedsled skal vi sikre os, at vi får andel i de goder, som den nye teknik gør mulig for eksempel i form af

længere fritid og dermed tid til stigende deltagelse i kulturelle sysler.

- Ofte hører man fremsat betragtninger om, at arbejderne og deres tillidsmænd ikke er kvalificerede nok til at få virkelig medindflydelse på områder, der ligger uden for deres daglige virkefelt. Selvfølgelig tror vi ikke, nogen springer direkte fra drejebænken til direktørkontoret, da alt arbejde, som skal udføres rigtigt, kræver uddannelse og erfaring.
- Det er heller ikke vor opfattelse, at en virksomhedsledelses dispositioner skal rundkastes til afstemninger i værksteder og kontorer. Uanset en stigende medindflydelse må der hos den øverste ledelse i en virksomhed ligge et selvstændigt ansvar. Det er så ligegyldigt, om det er en privat, statslig eller kooperativ virksomhed, så må en ledelse kunne handle.
- Men hensigten med det industrielle demokrati er, at en sådan virksomhed ikke alene handler ud fra hensynet til snævre kapitalinteresser, som jo meget ofte i vort erhvervsliv er anonyme, men at de handler under ansvar over for hele det arbejdskollektiv, som en virksomhed nu en gang danner.
- Kommer vi derhen, er det vor opfattelse, at en virksomhed ledes rigtigt. Det er ledelsesprincipper, der er i pagt med demokratiets bedste egenskaber, og som simpelthen forudsætter det ene menneskes agtelse for det andet.
- Industrielt demokrati har, som det er fremgået af det forudgående, mange aspekter, som fortrinsvis har været fremført som indadvendte. Samarbejde og medarbejderskab i den enkelte virksomhed er som sagt noget centralt, men det må heller ikke overses, at dette samarbejde har udadvendte sider.
- Industrielt demokrati er ikke blot et anliggende for den enkelte virksomhed, dens ledelse og medarbejdere. Det er i høj grad en sag for hele det øvrige samfund. Nogle steder er man måske fristet til at betragte sin egen virksomhed som verdens centrum, hvorom alting drejer sig.
- Men med det industrielle demokrati forstår vi ikke bare en enkelt virksomhed og dens problemers varetagelse til egen snæver fordel. Der bør tages stort hensyn til samfundet udenfor, og her er det forbrugerinteresserne, der træder ind i billedet, hvorfor det meget godt kunne tænkes, at det industrielle demokrati i den enkelte virksomhed må over- bygges med brancheudvalg, der varetager et helt erhvervs fælles interesser indadtil som udadtil over for det større fællesskab, samfundet.
- Med hensyn til det tempo, som vi kunne ønske os for en sådan udvikling, kunne der

måske rejses det spørgsmål, om fagbevægelsen mere dynamisk ved udnyttelse af sine magtmidler skulle tiltvinge sig en anden stilling på arbejdsmarkedet. Her bør vi imidlertid have for øje, at samfundet allerede takket være arbejderbevægelsens eksistens skridt for skridt er ændret og omformet i retning af de ønsker, vi har opstillet.

- Vi har accepteret en fredelig udvikling i dette land, hvis grundlag dels lægges på valgdage og dels ved de store forhandlinger på arbejdsmarkedet, og vi finder, at den passer bedst til den danske indstilling.
- Det er min opfattelse, at industrielt demokrati yderligere udbygget vil være en fortsættelse af disse traditioner og betyde nye væsentlige skridt frem imod ejendomsrettens demokratisering, son er vort mål. Derfor skal man engagere både den faglige, den kooperative og den politiske arbejderbevægelse til løsning af dette store problem.
- Fremtidens arbejdsliv vil sikkert tegne sig i et billede, hvor det bliver svært at adskille erhvervslivet og samfundet, navnlig hvis man gør sig tanker om, hvad lønmodtagerne venter sig af kommende tider.
- Jeg har meget gerne villet fremhæve fælleshensynet, der ligger i at drage de ansatte ind i virksomhedernes funktioner med det for øje at lede den udvikling, vi venter os, ind i sådanne spor, at den peger frem imod større tilfredshed for menneskene. Det er her, målet skal findes, selvom det også er vigtigt at indpasse de tekniske, økonomiske, politiske, sociale og kulturelle midler i en sådan rækkefølge, at vi finder frem til et tåleligt samfund.
- Sluttelig vil jeg gerne over for kongressen anbefale programudkastet om det industrielle demokrati, samt at kongressen efter en drøftelse godkender det ved en så enig beslutning som muligt, og dermed også. nedsætter det foreslåede fællesudvalg mellem parti og fagbevægelse, der skal stille forslag til, hvorledes vi rent konkret skal realisere det industrielle demokrati, så det passer ind i det danske samfunds- og erhvervsliv.